

Johannes Chrysostomos om frihed i troen og straf af blasfemi

Johannes Chrysostomos (ca. 350-407) var græsk teolog, prædikant og forfatter. Chrysostomos virkede i en tid, da kristendommen i stat og kirke blev lagt i de rammer, der var fastlagt på koncil
5 let i Nikæa 325. Udover en fortsat kritik af hedenskabet holdt han nidkært øje med præsterne, kritiserede de riges og hoffets overforbrug og mæglede i storpolitiske kriser. I sine hyldesttaler til de kristne martyrer Babylas og Drosis (forfattet mellem 363 og 390'erne) berører Chrysostomos de kristne kejseres manglende behov for (eller ret til) at bruge tvang overfor hedenskabet. Samme holdning kommer til udtryk i hans skrift "Om præsteskapet" (fra ca. 391). Dog viser Chrysostomos'
10 tale til Antiokias indbyggere under optøjerne og urolighederne i byen i 387-388, at der var grænser for hans tolerance.

[Til Babylas:]

15 [...] [I det foregående har Chrysostomos retorisk henvendt sig til de hedenske grækere og lovprist kristendommen og kriseret hedenskabet. Han fortsætter:] Sådan er beskaffenheden af vores lære; hvad med jeres? Ingen har nogensinde forfulgt den, og det sømmer sig ej heller for kristne at udrydde fejl med tvang og magt, men at redde menneskeheden ved overtalelse, fornuft og
20 mildhed! Derfor har ingen kejser af kristen overbevisning vedtaget nogen lovgivning imod jer, som den, der blev udformet mod os af dem, der tjente dæmoner! Ligesom et legeme, der overlades til en langvarig og nedbrydende sygdom, sygner hen af sig selv, uden at nogen skader det, og nedbrydes gradvist og bliver ødelagt, således gik det den græske overtros vildfarelse, der, selvom den nød nok så meget ro og aldrig blev generet af nogen, alligevel blev udslukt af sig
25 selv og brød sammen indefra. Selv om denne sataniske farce ikke er blevet fuldstændig tilintetgjort på jorden, kan det, der allerede er sket, overbevise jer om fremtiden. Størstedelen er blevet ødelagt på meget kort tid; fremover vil ingen strides om det tilbageværende [...] [I det følgende beskriver Chrysostomos bl.a., hvorledes de hedenske templer forfalder og ligger tomme hen.]

30

[Til Drosis:]

35 [...] Siden dengang, hvor Kristus var til stede [på jorden], har der, mens der har været ikke-kristne kejsere, også været kristne [kejsere]; men af de ikke-kristne førte flertallet af dem de kristne til gruber og ild, til klipper og hav, til vilde dyrs arrigskab og til forskellige former for straffe og tortur og forsøgte på alle måder at uddrive troen af deres sjæl, og opnåede dog intet, men gik i stedet latterliggjort bort, for selvom de troende vedvarende blev mishandlet med alle midler, blev deres tro ved med at vokse væsentligt. Men ingen from [kristen] kejser har nogen-
40 sinde valgt at straffe eller torturere en ikke-kristen mand for at tvinge ham til at afstå fra sin fejl. Alligevel sygner det [hedenskabet] på den måde hen af sig selv og forsvinder, således at I både kan indse sandhedens styrke og løgnens svaghed, da [løgnen] forgår af sig selv og uden nogen anvender tvang, mens [sandheden] vokser på grund af de midler, der anvendes af dem, der hindrer den, og løftes til en ubeskrivelig højde. [...]

[Om præsteskabet:]

- 5 [...] [*Chrysostomos fremfører, at en succesfuld helbredelse af en sygdom ikke kan lade sig gøre uden patientens frivillige medvirken.*] Thi dette blev ligeledes erkendt af den vidunderlige mand [Paulus], da han sagde til korinterne: "Vi er ikke herrer over jeres tro, men medarbejdere på jeres glæde."¹ For af alle mennesker er det ikke tilladt for kristne med tvang at rette fejlene hos dem, der synder. Verdslige dommere viser, at deres autoritet er stor, når de med lovhjælp har fanget forbrydere og endda imod disses vilje forhindrer dem i at følge deres egne hensigter.
- 10 Men i vores tilfælde skal den, der har begået forseelsen, ikke gøres bedre med magt, men ved overtalelse. For vi har ifølge loven hverken fået tildelt autoritet af den slags, der kan tilbageholde syndere – og hvis vi havde, besad vi ej heller nogen mulighed for at udøve vores magt, for så vidt som Gud belønner dem, der af egen vilje afholder sig fra ondt, ikke af tvungen nødvendighed. [...]
- 15 Hvis et menneske vandrer væk fra den rette tro, kræves der stor anstrengelse, udholdenhed og tålmodighed; for han kan ikke trækkes tilbage med magt eller tilbageholdes af frygt, men skal føres tilbage ved overtalelse til den sandhed, som oprindeligt bevægede ham. For ikke at opgive håbet eller fortvivle med hensyn til frelsen for dem, der er vandret bort fra folden, bør præsten være af en ædel ånd, men vedvarende overveje ved sig selv og sige: "Dog vil Gud få dem til at omvende sig, så de kommer til erkendelse af sandheden og igen besinder sig og slipper ud af den fælde, hvor de holdes fanget af Djævelen."²
- 20

[Tale til Antiokias inbyggere:]

- 25
- [*Grundet utilfredshed med udskrivning af skatter udbrød der i 387 voldsomme optøjer i Antiokia, hvor Chysostomos boede. Byen blev hærget af hærværk, ildspåsættelser og ødelæggelser og kejser Theodosius' statuer blev væltet. Optøjerne blev standset med militær indgriben, men byen kunne herefter forvente yderligere straf fra kejserens side – måske endda ødelæggelse. I denne situation forsøgte Chysostomos i flere taler at berolige og irettesætte byens indbyggere. Chysostomos bebrejder dem, der har forårsaget uro og oprør ved bagtalelse, løgn og hån mod både kejseren og Gud.*]
- 30

- 35 [...] Men da vores tale nu er kommet ind på emnet blasfemi, vil jeg bede jer alle om en tjeneste til gengæld for denne min henvendelse og tale til jer; hvilket er, at I på mine vegne irettesætter blasfemikerne i denne by. Og skulle I høre nogen på offentlig vej eller midt på torvet bespotte Gud, så gå hen til ham og irettesæt ham og skulle det være nødvendigt at tildele slag, så undlad ikke at gøre det. Slå ham i ansigtet, slå hans mund, helliggør jeres hånd med slaget, og hvis nogen anklager jer og trækker jer for domstolen, så følg dem derhen. Og når dommeren på sit sæde afkræver jer en forklaring, fremfør da modigt, at manden spottede englens konge! For
- 40 hvis det er nødvendigt at straffe dem, der spotter en jordisk konge,³ desto mere er det nødven-

---

¹ 2. Kor. 1,24.

² 2. Tim. 2,25

³ Der hentydes til kejseren, der var blevet hånet og hvis statuer var blevet væltet under oprøret.

dig med hensyn dem, der fornærmer Gud. Det er en fælles forbrydelse, en skade påført fællesskabet, og det er lovligt for enhver, der er villig, at fremføre en anklage. Lad jøderne og grækerne⁴ vide, at de kristne er byens redningsmænd⁵; at de er dets værger, dets beskyttere og dets lærere. Lad også de udsvævende og fordærvede vide dette, så også de må frygte Guds tjenere.

- 5 Hvis de på tidspunkt føler trang til at udtale sig på den måde, må de se sig omkring i enhver retning og på hinanden bange for deres egne skygger, idet de frygter, at en kristen, der havde hørt, hvad de sagde, springer på dem og revser dem skarpt.
- 10 *Til Babylas 13*: Oversættelse af J. Rosenløv efter M. A. Schatkin: *Saint John Chrysostom. Apologist* (Fathers of the Church, vol. 73), Washington D.C. (1985) s. 83. *Til Drosis 2*: Oversættelse af J. Rosenløv efter W. Mayer: *St. John Chrysostom – The Cult of the Saints*, New York (2006) s.196. *Om præsteskabet 2.3f.*: Oversættelse af J. Rosenløv efter W.R.W. Stephens i Philip Schaff (red.): *Nicene and Post-Nicene Fathers, First Series*, vol. 9, Buffalo, NY (1889). *Tale til Antiokias indbyggere* (eller *Om statuer*) 1.32: Oversættelse af J.
- 15 Rosenløv efter W.R.W. Stephens *ibid.*

---

⁴ *Jøderne og grækere*: dvs. byens ikke-kristne indbyggere, der var tilhængere af jødedommen eller den gamle græske religion.

⁵ *Redningsmænd*: i forhold til kejserens vrede og forestående straf, som Chrysostomos og kirkens folk ville forsøge at mildne.